

ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

10. sınıf Tarih

1. Dönem 1. Yazılı Sınavı • Hazırlık ve Prova • 2026-2027

Okul geneli ortak yazılı sınava hazırlık

ChatGPT Image ile üretilmiş kurgu sahne • Ölçekli çizim veya gerçek olay belgesi değildir.

Düşün. Gerekçelendir. Yeniden dene.

BU KİTAPTA

9 tam yazılı provası • 3 kolay + 3 orta + 3 zor • konu anlatımı ve hap bilgiler • karma çalışma sayfaları • öğretene cevaplar ve puanlama ölçütleri

Her prova 100 puandır. Öğrenci yanıtları ve ayrıntılı çözümler ayrı kitaplarda tutulmuştur.

ÖĞRETMEN REHBERİ

Cevabı öğretmeye dönüştür

PUANLAMA

Her form toplam 100 puandır. Her soruda verilen ölçüt puanları toplanır. Tam puan için ilgili ölçütün tüm unsurları; kısmi puan için doğru fakat eksik unsur aranır. Aynı hatayı işlem ve sonuçta iki kez cezalandırma.

Açık uçlu sorularda örnek cevap tek cümle kalıbı değildir. Anlamı, yöntemi ve gerekçesi doğru alternatifleri kabul et. Yazma sorularında örnek metin ezberlenecek cevap değil; istenen unsurların nasıl bir araya geldiğini gösteren modeldir.

Uygulama derslerinde yazılı plan, gerçek uygulamanın yerine geçmez. Gözlenmeyen performansa otomatik puan verme. Erişilebilir görev uyarlamasını, öğretilen beceriyi koruyarak yap.

Önerilen geri bildirim: “Şu adım doğru; şu varsayım eksik; yeniden denemede şu kontrolü yap.”
Önce kavram hatasını çöz, sonra benzer bir durumla aktarımı denetle.

SINIRLILIK

Güçlük düzeyleri tasarım öngörüsüdür. Öğrenci pilotu, bağımsız branş editörü onayı veya yayınevleriyle deneysel kalite karşılaştırması yapılmamıştır. Okulun duyurduğu kapsam ve ders saatiyle karşılaştırılmalıdır.

ÇALIŞMA SAYFALARININ CEVAPLARI

Seçimin arkasındaki düşünce

1 / Çoktan seçmeli

B) Birden fazla etkeni kanıtlarıyla değerlendirmek

Tarihî olaylar birden fazla etkenle açıklanabilir. Her etkenin ilgili yer ve zamandaki kanıtı aranır; tek örnek bütün dönemlere genellenmez.

2 / Hata analizi

Birden fazla etkeni kanıtlarıyla değerlendirmek

Tarihî olaylar birden fazla etkenle açıklanabilir. Her etkenin ilgili yer ve zamandaki kanıtı aranır; tek örnek bütün dönemlere genellenmez.

3 / Kavram eşleştirme

1-B, 2-C, 3-A. Örnek, ilgili kavramın açıklamasını doğru kullanmalıdır.

Önce her başlığın ayırt edici kavramını bul.

Tanımda geçen işlev ve koşulları karşılaştır.

Örneğinde tanımın zorunlu koşullarını koru.

GÖRSEL GÖREVIN DEĞERLENDİRMESİ

Gözlem ve çıkarımı ayır

Bu görsel ChatGPT Image ile oluşturulmuş bir sahnedir. Görselden iki gözlem yaz; sonra yalnız bu görüntüyle cevaplanamayacak iki araştırma sorusu kur. Gerçek tarihî belge veya ölçülmüş coğrafi veri gibi kullanılmasının neden sorunlu olduğunu açıkla.

Gözlemler, görünen kişi/nesne ve çalışma düzeniyle sınırlıdır. Örnek sorular: “Belgeler hangi tarihe aittir?”, “Gösterilen alanın gerçek konumu nedir?” Görsel üretilmiş bir sahnedir; gerçek bir olayın tanıklığı veya ölçekli harita değildir. Tarih, kaynak, üretim amacı ve ölçüm verisi başka kaynaklarla doğrulanmalıdır.

ÖLÇÜTLER

Görülebilir ayrıntı: 4 • yorum/kurgu ile gözlemi ayırma: 4 • açık anlatım ve gerekçe: 2. Hazırlık puanı 10; tam prova notuna eklenmez.

R4 PUANLAMA GÜNCELLEMESİ

Soruya özel değerlendirme

Ölçütler bağımsız puanlanır: tam ve doğru kanıt tam puan; kısmen doğru ve eksik kanıt yarım puan; yanlış/ilgisiz/boş yanıt 0. Tek bilgi isteyen ölçütte doğruysa tam, yanlışsa 0. Yarım puanlar korunur. Eşdeğer doğru yöntem ve ifadeler kabul edilir; aynı hata iki kez cezalandırılmaz.

K1-K3, O1-O3 ve Z1-Z3 düzey çalışmalarının yanıtları aşağıdadır. Okulun seçtiği OYSS senaryosunun karma provaları 04_OYSS_Karma_Provalar klasöründedir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER**K1**

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu'daki siyasi denge inceleniyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K1 / Devam

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. Bu olayda iki unsur arasındaki ilişkiyi, konunun temel kavramlarıyla açıkla.

Örnek yanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Nasıl düşünülür?

- Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
- Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
- Sonuç ve sınır: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir araştırmacı hükümdarlık anlayışında gelenek ile yeni unvanları karşılaştırıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Nasıl düşünülür?

- Bağlamdaki kanıt: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.
- Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
- Sonuç ve sınır: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K1 / Devam

5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • İktâ sistemi asker yetiştirme ve üretim düzeniyle birlikte ele alınıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, iktâ ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Ticaret yolu üzerindeki kervansarayların hizmetleri inceleniyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K1 / Devam

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Verimli ovalarda tarım ve yerleşme ilişkisi araştırılıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K2

Düzyer çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu'daki siyasi denge inceleniyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. Verilen bilgilerden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K2 / Devam

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. Bu olayda iki unsur arasındaki ilişkiyi, konunun temel kavramlarıyla açıkla.

Örnek yanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • İktâ sistemi asker yetiştirme ve üretim düzeniyle birlikte ele alınıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, iktâ ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER**K2 / Devam****5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2**

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Divan teşkilatının yönetimde uzmanlaşmaya katkısı tartışılıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Verimli ovalarda tarım ve yerleşme ilişkisi araştırılıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K2 / Devam

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Göç yolları ile hayvancılığa dayalı yaşam biçimleri karşılaştırılıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K3

Düzyer çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkartımın karşılanması: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkartımın karşılanması: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K3 / Devam

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu'daki siyasi denge inceleniyor. Bu olayda iki unsur arasındaki ilişkiyi, konunun temel kavramlarıyla açıkla.

Örnek yanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Divan teşkilatının yönetimde uzmanlaşmaya katkısı tartışılıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K3 / Devam

5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Bir araştırmacı hükümdarlık anlayışında gelenek ile yeni unvanları karşılaştırıyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Göç yolları ile hayvancılığa dayalı yaşam biçimleri karşılaştırılıyor. Bu durumun temel kavramını veya neden-sonuç ilişkisini açıkla.

Örnek yanıt: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

K3 / Devam

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Kolay • Ticaret yolu üzerindeki kervansarayların hizmetleri inceleniyor. Verilen bilgiden çıkarılabilecek bir sonuç yaz ve hangi ifadeye dayandığını belirt.

Örnek yanıt: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

01

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu'daki siyasi denge inceleniyor. İki mücadeleyi neden, sonuç ve uzun dönem etkisi bakımından karşılaştır.

Örnek yanıt: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı.
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. Bu durumu, "Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı." iddiasıyla karşılaştır. İddiyayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Savaşlar önemli eşiklerdir
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

01 / Devam

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. Bu örnekte değişen ve devam eden unsurları ayır; verinin izin verdiği bir sonuç yaz.

Örnek yanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • İktâ sistemi asker yetiştirme ve üretim düzeniyle birlikte ele alınıyor. Bir kurumun işlevini açıklayıp önceki gelenekle devam eden ve değişebilen yönünü belirt.

Örnek yanıt: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, iktâ ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

01 / Devam

• 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir.

• 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Divan teşkilatının yönetimde uzmanlaşmaya katkısı tartışılıyor.

Bu durumu, “Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: kurumlar uyarlanabilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Verimli ovalarda tarım ve yerleşme ilişkisi araştırılıyor.

Bir ekonomik faaliyetin yerleşme düzenine iki etkisini açıkla.

Örnek yanıt: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

01 / Devam

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Göç yolları ile hayvancılığa dayalı yaşam biçimleri karşılaştırılıyor. Bu durumu, “Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

02

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. İki mücadeleyi neden, sonuç ve uzun dönem etkisi bakımından karşılaştır.

Örnek yanıt: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı.
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. Bu durumu, "Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı." iddiasıyla karşılaştır. İddiyayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Savaşlar önemli eşiklerdir
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

02 / Devam

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu'daki siyasi denge inceleniyor. Bu örnekte değişen ve devam eden unsurları ayır; verinin izin verdiği bir sonuç yaz.

Örnek yanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Divan teşkilatının yönetimde uzmanlaşmaya katkısı tartışılıyor. Bir kurumun işlevini açıklayıp önceki gelenekle devam eden ve değişebilen yönünü belirt.

Örnek yanıt: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

02 / Devam

• 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir.

• 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir araştırmacı hükümdarlık anlayışında gelenek ile yeni unvanları karşılaştırıyor. Bu durumu, “Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.” iddiasıyla karşılaştırır. İddiyayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: kurumlar uyarlanabilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Göç yolları ile hayvancılığa dayalı yaşam biçimleri karşılaştırılıyor. Bir ekonomik faaliyetin yerleşme düzenine iki etkisini açıkla.

Örnek yanıt: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

02 / Devam

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Ticaret yolu üzerindeki kervansarayların hizmetleri inceleniyor. Bu durumu, “Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

03

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. İki mücadeleyi neden, sonuç ve uzun dönem etkisi bakımından karşılaştır.

Örnek yanıt: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı.
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu'daki siyasi denge inceleniyor. Bu durumu, "Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı." iddiasıyla karşılaştır. İddiyayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 8 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Savaşlar önemli eşiklerdir
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

03 / Devam

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. Bu örnekte değişen ve devam eden unsurları ayır; verinin izin verdiği bir sonuç yaz.

Örnek yanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir. Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Bir araştırmacı hükümdarlık anlayışında gelenek ile yeni unvanları karşılaştırıyor. Bir kurumun işlevini açıklayıp önceki gelenekle devam eden ve değişebilen yönünü belirt.

Örnek yanıt: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

03 / Devam

• 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir.

• 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • İktisadi sistemi asker yetiştirme ve üretim düzeniyle birlikte ele alınıyor. Bu durumu, “Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İktisadi gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, iktisadi ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: kurumlar uyarlanabilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Ticaret yolu üzerindeki kervansarayların hizmetleri inceleniyor. Bir ekonomik faaliyetin yerleşme düzenine iki etkisini açıkla.

Örnek yanıt: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER**03 / Devam**

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Orta • Verimli ovalarda tarım ve yerleşme ilişkisi araştırılıyor.

Bu durumu, “Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.” iddiasıyla karşılaştır. İddiayı gerekçeyle değerlendir.

Örnek yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z1

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. “Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir. Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu’nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu’daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir. Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Sık hata: Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Savaşlar önemli eşiklerdir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. İki mücadeleyi neden, sonuç ve uzun dönem etkisi bakımından karşılaştır. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Malazgirt Anadolu’ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu’nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu’daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Malazgirt Anadolu’ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Sık hata: Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z1 / Devam

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu'daki siyasi denge inceleniyor. Aynı olaydan bütün dönemlere veya bütün insanlara kesin genelleme yapılabilir mi? Konu bilgisi ve verilen kanıtla gereklendir.

Örnek yanıt: Hayır; olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır. Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Hayır; olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır. Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Hayır
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Divan teşkilatının yönetimde uzmanlaşmaya katkısı tartışılıyor. "Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder." iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir. Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z1 / Devam

3. Sonuç ve sınır: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir. Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: kurumlar uyarlanabilir.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir araştırmacı hükümdarlık anlayışında gelenek ile yeni unvanları karşılaştırıyor. Bir kurumun işlevini açıklayıp önceki gelenekle devam eden ve değişebilen yönünü belirt. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z1 / Devam

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Göç yolları ile hayvancılığa dayalı yaşam biçimleri karşılaştırılıyor.
“Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir. Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir. Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Ticaret yolu üzerindeki kervansarayların hizmetleri inceleniyor.
Bir ekonomik faaliyetin yerleşme düzenine iki etkisini açıkla. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER**Z1 / Devam**

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. “Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir. Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu’nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu’daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir. Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Sık hata: Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Savaşlar önemli eşiklerdir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıtı 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu’daki siyasi denge inceleniyor. İki mücadeleyi neden, sonuç ve uzun dönem etkisi bakımından karşılaştır. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Malazgirt Anadolu’ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans’ın Anadolu’daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu’nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu’daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Malazgirt Anadolu’ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu’nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2 / Devam

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumsallaşma uzun süreçtir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. Aynı olaydan bütün dönemlere veya bütün insanlara kesin genelleme yapılabilir mi? Konu bilgisi ve verilen kanıtla gerekçelendir.

Örnek yanıt: Hayır; olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır. Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Hayır; olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır. Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Hayır
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Bir araştırmacı hükümdarlık anlayışında gelenek ile yeni unvanları karşılaştırıyor. "Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder." iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir. Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2 / Devam

3. Sonuç ve sınır: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir. Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: kurumlar uyarlanabilir.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Süreklilik ile yeni siyasi-kültürel unsurlar birlikte görülebilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • İktâ sistemi asker yetiştirme ve üretim düzeniyle birlikte ele alınıyor. Bir kurumun işlevini açıklayıp önceki gelenekle devam eden ve değişebilen yönünü belirt. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İktâ gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, iktâ ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2 / Devam

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Ticaret yolu üzerindeki kervansarayların hizmetleri inceleniyor.

“Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir. Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir. Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.
- 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Güvenli konaklama ticaretin sürekliliğini destekler.

Kismi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Verimli ovalarda tarım ve yerleşme ilişkisi araştırılıyor.

Bir ekonomik faaliyetin yerleşme düzenine iki etkisini açıkla. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z2 / Devam

- 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3

Düzey çalışması • Toplam 100 puan

1. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1176 Miryokefalon sonrası Anadolu'daki siyasi denge inceleniyor. "Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı." iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir. Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir. Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Savaşlar önemli eşiklerdir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Bizans'ın Anadolu'daki Türk varlığını geriletme çabaları açısından dönüm noktasıdır.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıtı yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

2. SORU • 15 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1243 Köseadağ yenilgisi sonrası siyasi parçalanma ve bağımlılık tartışılıyor. İki mücadeleyi neden, sonuç ve uzun dönem etkisi bakımından karşılaştır. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Moğol baskısı ve merkezî otoritenin zayıflamasıyla ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumlaşma uzun süreçtir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3 / Devam

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

• 15 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Malazgirt Anadolu'ya yerleşme sürecini hızlandırırken Köseadağ merkezî gücü zayıflattı. Farklı sonuçlar siyasi koşullar ve sonraki gelişmelerle açıklanmalıdır. Olası itiraz: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı. Yanıt: Savaşlar önemli eşiklerdir; göç, yerleşme, kültür ve kurumsallaşma uzun süreçtir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

3. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.1

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • 1040 Dandanakan ile 1071 Malazgirt farklı siyasi sonuçlarla karşılaştırılıyor. Aynı olaydan bütün dönemlere veya bütün insanlara kesin genelleme yapılabilir mi? Konu bilgisi ve verilen kanıtla gerekçelendir.

Örnek yanıt: Hayır; olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır. Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.
2. Konu ilişkisi: Dandanakan (1040) Büyük Selçuklu kuruluş süreci; Malazgirt (1071) Anadolu'nun Türkleşme süreci; Miryokefalon (1176) Anadolu'daki Türk varlığının güçlenmesi; Köseadağ (1243) Türkiye Selçuklularında Moğol etkisiyle ilişkilendirilir.
3. Sonuç ve sınır: Hayır; olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır. Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Sık hata: Anadolu'nun Türkleşmesi tek bir savaş gününde tamamlandı.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Hayır
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: olayın koşulları ve kanıtın kapsamı korunmalıdır.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Biri Selçuklu devletleşmesi, diğeri Anadolu süreci açısından önemlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3 / Devam

4. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • İkta sistemi asker yetiştirme ve üretim düzeniyle birlikte ele alınıyor.

“Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir. İkta gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: İkta gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir. İkta gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir
- 5 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: kurumlar uyarlanabilir.
- 4 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: İkta gelirleri askerî hizmet ve üretimin sürdürülmesiyle ilişkilidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

5. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.2

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Divan teşkilatının yönetimde uzmanlaşmaya katkısı tartışılıyor.

Bir kurumun işlevini açıklayıp önceki gelenekle devam eden ve değişebilen yönünü belirt. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Görevlerin ayrılması yönetim işlerini düzenler.
2. Konu ilişkisi: Türk devlet gelenekleri yeni coğrafya ve dinî-kültürel çevrelerle etkileşerek değişti. Hükümdarlık, askerî örgütlenme, divan, ikta ve eğitim kurumları işlevleriyle incelenir.
3. Sonuç ve sınır: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Sık hata: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder.

Analitik puanlama

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3 / Devam

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ordu kurumu savunma işlevini sürdürürken asker toplama ve finansman biçimleri değişebilir. Somut dönem bilgisiyle sınırlı karşılaştırma yapılmalıdır. Olası itiraz: Yeni bir kültürle karşılaşmak bütün eski kurumları bir anda yok eder. Yanıt: Değişim ve süreklilik aynı anda görülebilir; kurumlar uyarlanabilir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

6. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Verimli ovalarda tarım ve yerleşme ilişkisi araştırılıyor.

“Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.” iddiasını verilen durum üzerinden eleştir. Bir kanıt ve bir sınırlılık belirt.

Örnek yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir. Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir. Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

• 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

• 7 puan — Yanıtta şu bilgi/ilişkinin doğru kurulması: Üretim imkânı yerleşme tercihlerini etkiler.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.

7. SORU • 14 PUAN • TAR.10.1.3

Hedeflenen düşünme yükü: Zor • Göç yolları ile hayvancılığa dayalı yaşam biçimleri karşılaştırılıyor.

Bir ekonomik faaliyetin yerleşme düzenine iki etkisini açıkla. Yanıtında olası bir itirazı da değerlendir.

Örnek yanıt: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Nasıl düşünülür?

1. Bağlamdaki kanıt: Mevsimlik hareket doğal kaynak kullanımına bağlı olabilir.
2. Konu ilişkisi: Göçebe, yarı göçebe ve yerleşik yaşam biçimleri; hayvancılık, tarım ve ticaretle ilişkilidir. Kervansaray, çarşı ve vakıf gibi kurumlar şehirleşme ve ekonomik hayatı destekleyebilir.
3. Sonuç ve sınır: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

CEVAP ANAHTARI VE ÖĞRETEN ÇÖZÜMLER

Z3 / Devam

Sık hata: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti.

Analitik puanlama

• 14 puan — Sorunun istediği kavram/çıkarımın karşılanması: Ticaret yolu üzerinde pazar ve hizmet yerleşmeleri gelişebilir; tarımda su ve verimli toprağa yakınlık önem kazanır. Tek etken bütün şehirleşmeyi açıklamaz. Olası itiraz: Bütün Türk toplulukları her dönemde aynı yaşam biçimine sahipti. Yanıt: Coğrafya, dönem ve ekonomik koşullara göre yaşam biçimleri çeşitlidir.

Kısmi puan: ölçüt içindeki doğru fakat eksik kanıta yarım puan; yanlış/boş yanıt 0. Eşdeğer doğru yanıt kabul edilir.